

УДК 656.078.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/5-78-18>

Парфентьева О. Г.

Національний транспортний університет

РОЗВИТОК ЛОГІСТИЧНИХ ФУНКЦІЙ В УМОВАХ АКТИВІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У статті досліджено специфіку та визначено передумови вдосконалення логістичних функцій в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності автотранспортних підприємств України. Визначено сучасні тенденції та характер впливу глобалізації на процеси логістичного управління зовнішньоекономічною діяльністю вітчизняних автотранспортних підприємств в контексті необхідності формування конкурентних переваг на закордонних ринках. Показано специфіку впровадження логістичної концепції в зовнішньоекономічну діяльність автотранспортних підприємств. Представлено логістичні функції автотранспортних підприємств України в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності. Розглянуто передумови, що впливають на процеси логістичного управління зовнішньоекономічною діяльністю, та основні проблеми, які ускладнюють процес організації логістичної системи.

Ключові слова: логістика, міжнародна логістика, зовнішньоекономічна діяльність, глобалізація, автотранспортні підприємства, логістичні функції.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки й суспільства формує такі умови ведення господарства, які викликають значне посилення міжнародної конкуренції та обумовлюють необхідність удосконалення зовнішньоекономічної діяльності автотранспортних підприємств. Не винятком у цьому процесі є автотранспортні підприємства України, які в умовах Євроінтеграції отримали можливість розширювати свою присутність на закордонних ринках та більш ефективно масштабувати свою діяльність завдяки засвоєнню та впровадженню новітніх підходів до управління вантажоперевезеннями та оптимізації ланцюгів постачання товарів на закордонних ринках.

За цих умов як доцільний до впровадження в практику сучасних вітчизняних автотранспортних підприємств підхід до формування ефективної стратегії подальшого розвитку слід розглядати логістизацію управління зовнішньоекономічною діяльністю та операційних процесів, що може стати важливим фактором підвищення конкурентоспроможності цих підприємств на закордонних ринках. Логістика в цьому контексті відображає тенденцію у світовій економіці, що характеризується рухом зовнішньоекономічної діяльності від її спеціалізації на окремих країнах і регіонах до мультиорганізованого світового ринкового господарства. У зв'язку з цим важливою проблемою є дослідження характеру впливу на специфіку реалізації логістичних функцій в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності автотранспортних підприємств України, що визначило актуальність теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитку логістики присвячено концептуальні праці таких учених, як Д. Бауерсокс, Д. Клос [12], М. Крістофер [13], Д. Лонг [14]. Вітчизняні дослідники також приділяли й приділяють значну увагу проблематиці поширення практики логістичного управління в різних сферах. Щодо цього слід виділити роботи таких науковців, як В. Амітан [1], М. Василевський [2], Л. Малярець [4], Л. Нефьодов [5], А. Ткаченко [9]. Цікавою в контексті порушеної у статті проблематики є робота І. Толмакової [11], присвячена розвитку транспортної логістики в умовах глобалізації економічного простору. В результаті уніфікації глобальних потреб споживачів логістика інтерпретується більшістю дослідників як одна з умов отримання

конкурентної переваги в сучасному ринковому середовищі. Останнім часом кількість досліджень з проблемних питань логістики та їх якість зростають, водночас проблема обмеженої уваги аспектам інтеграції управлінських логістичних рішень в процесі побудови комплексної системи зовнішньоекономічної діяльності на глобальному рівні все ще не вирішена й вимагає додаткових і поглиблених досліджень.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З огляду на динамічну зміну умов економічної діяльності в Україні (як і в інших країнах з транзитивною економікою), а також у світовій економіці загалом питання теоретико-методологічних основ і досвіду реалізації логістичних функцій в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності автотранспортних підприємств залишається актуальним і вимагає подальших наукових досліджень. Вирішення вказаної проблеми, на думку автора, значною мірою має бути орієнтованим на забезпечення можливості активізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних автотранспортних підприємств та адаптації ролі й місця логістичного управління в цьому процесі до реалій та потреб відкритого європейського ринку послуг автоперевезень.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження специфіки та визначення передумов удосконалення логістичних функцій в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності автотранспортних підприємств України.

Виклад основного матеріалу. Сучасний бізнес усе активніше використовує можливості інструментарію логістики передусім через можливість таким чином забезпечувати суттєву економію ресурсів. В цьому контексті саме логістичний інструментарій (сучасні системи оптимізації транспортних маршрутів, технології ефективного складування, диспетчерські сервіси) стає все більш вираженим чинником конкурентних переваг сучасного підприємства, яке засновується на логістичних принципах.

Слід відзначити також те, що в процесі поступового, але безповоротного зменшення значення використання фізичного капіталу як основного фактору виробництва поширення важливості для розвитку бізнесу на глобальному рівні вільного переміщення інформаційних потоків розвиток технологій та інструментарію логістики зумовлює все активніше використання автопідприємствами

сучасних та ефективних, інтегрованих логістичних рішень для підтримки операційної діяльності й досягнення управлінських цілей, погоджених між усіма структурними підрозділами цих підприємств.

В цьому контексті цікавою є позиція відомих західних дослідників проблем сфери логістичного управління Д. Бауерсокса і Д. Клоса [12], які вважають основними динамізаторами формування глобальної логістики відносно сталого зростання світової економіки, що спостерігається протягом останніх десятиліть, експансію у глобальному масштабі новітніх технологій, розвиток інтегрованих макрорегіональних господарських структур, а також дерегулювання, реалізоване урядами багатьох країн для прискорення товарообігу. За цих умов створюються нові можливості формування глобальних логістичних ланцюгів (каналів).

Розвиток логістики у сфері зовнішньоекономічної діяльності є закономірним об'єктивним процесом, що характеризується певними особливостями, такими як більша кількість посередників (вантажні експедитори й митні агенти); переважний зв'язок зовнішньоекономічної діяльності з великими обсягами замовлень, що робить можливим компенсацію вищих витрат на перевезення; глобальний загалом та закордонні щодо України ринки, що характеризують значний рівень невизначеності, досить значні коливання попиту.

Такі особливості характеризують потреби в ефективному логістичному управлінні, оскільки для вирішення проблем масштабування діяльності вітчизняного автотранспортного підприємства на зовнішні ринки через розвиток зовнішньоекономічної діяльності потрібна значна чутливість до запитів ринку та врахування різноманітних чинників. Водночас потенціал логістики щодо підвищення оперативності замовлення перевезень, скорочення часу перевезень, модернізації логістичної інфраструктури [3; 6] поширює можливості ефективної реалізації ініціатив вітчизняних автотранспортних підприємств стосовно розвитку зовнішньоекономічної діяльності на основі активного застосування інструментарію логістичного управління.

Логістика, яка є інтегрованою, міждисциплінарною наукою, дає можливість більш ефективно контролювати наявні ресурси та планувати обсяги реалізації послуг автоперевезень на закордонних ринках, оптимізувати терміни та маршрути автоперевезень та контролювати надходження платежів за відвантаженою продукцією тощо, а також оцінювати спрямованість і силу впливу на ці процеси чинників бізнес-середовища, тобто саме логістика допомагає автотранспортним підприємствам під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності ефективно розподілити зусилля на ринку, що характеризується мінливістю, утворенням розгалужених, фрактальних, ринкових структур. Цей процес є також досить важливим для формування системи зовнішньоекономічної діяльності, заснованої на логістичному підході.

Можна розглядати логістику в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності автотранспортних підприємств України щодо вирішення двох таких основних проблем:

- забезпечення ефективності потоку матеріальних благ;
- мінімізація витрат зазначеного потоку.

Ефективність потоку – це доставка товару (вантажів) в потрібний час і до потрібного місця відповідно до вказівок замовника. Тут також слід

зазначити, що щодо логістики особливо бажаними є висока ефективність поставок та їх надійність як завдяки максимальному впорядкуванню всіх логістичних процесів підприємства, так і через пов'язане з цим зменшення витрат.

Вищезазначена мінімізація витрат може бути досягнута як шляхом вибору найбільш економічного транспортного засобу, так і шляхом оптимізації часу та маршрутів транспортування.

Реалізація конкурентної переваги автотранспортних підприємств на закордонному ринку ототожнюється із ситуацією, коли одна з організацій, що діють на ринку, отримує цінову або вартісну перевагу чи обидві переваги одночасно. Водночас цінова перевага – це результат унікальності та інноваційності ринкової пропозиції. З іншого боку, перевага на рівні витрат є результатом більшого масштабу надання послуг автоперевезень, ніж конкурентів, менших витрат власних ресурсів, прямо чи опосередковано пов'язаних із наданням послуг, досконаліших технологій або вищої кваліфікації персоналу, тому створення конкурентної переваги базується на мінімізації витрат або диференціюванні якості пропозиції.

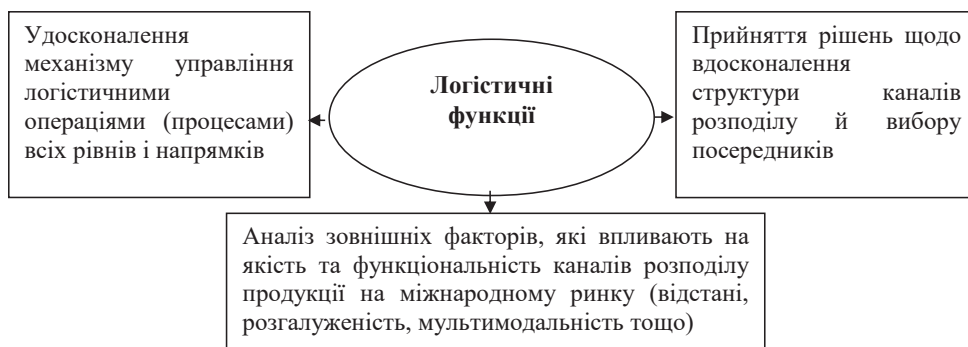
У цьому контексті створення конкурентної переваги управління логістикою може відігравати значну роль завдяки координації процесів, процедур та діяльності з усіх логістичних підсистем (постачання, виробництво, дистрибуція), які будь-якою мірою беруть участь у створенні пропозиції. Ці заходи можуть допомогти створити більш високу цінність, сприйнятту клієнтом стосовно пропозицій конкурентів. Крім того, вони посилюють рівень довіри клієнтів до цієї компанії, що забезпечує доставку потрібного товару в потрібній кількості, правильному стані в потрібний час до потрібного місця.

Основними ж проблемами, що ускладнюють процес реалізації логістичних функцій в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності автотранспортних підприємств України, є потреба здійснення значних капіталовкладень в інформаційні технології та їх стандартизацію, неготовність і часто небажання персоналу автотранспортних підприємств виконувати нові для себе операційні функції.

Логістика в зовнішньоекономічній діяльності автотранспортних підприємств відрізняється від національної. Головні відмінності полягають у тому, що зовнішньоекономічна діяльність завжди пов'язана з великими обсягами замовлень (як у натуральному, так і в грошовому вимірах), часто саме це дає змогу компенсувати більш високі витрати на перевезення; при цьому виконання поставчань може здійснюватися впродовж тривалішого часу.

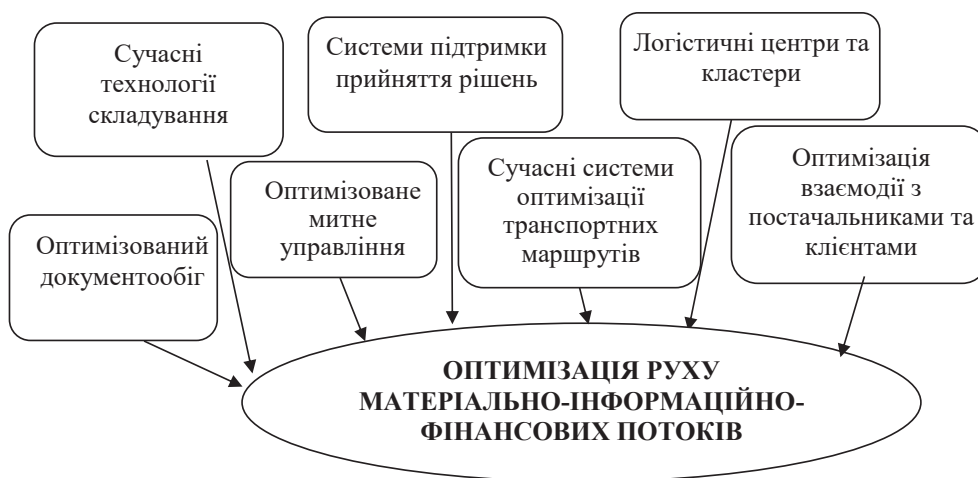
Реалізація управлінських логістичних функцій потребує вдосконалення системи розподілу ресурсів, що передбачає створення нових моделей та порядку доступу до ресурсів за умов масштабування діяльності автотранспортного підприємства на закордонні ринки. При цьому формування прямих і зворотних зв'язків між автотранспортним підприємством та споживачами його послуг відбувається за допомогою створення й функціонування міжнародних каналів розподілу [8]. Це передбачає реалізацію таких функцій (рис. 1).

Потенціал реалізації логістичних функцій в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних автотранспортних підприємств має реалізовуватись через досягнення стратегічних цілей автотранспортних підприємств – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Рис. 1. Логістичні функції автотранспортних підприємств України в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: розроблено автором

Рис. 2. Логістичне управління розвитком автотранспортних підприємств, що діють на міжнародному рівні

Джерело: складено автором

Метою логістичного управління розвитком автотранспортних підприємств України в умовах активізації їх зовнішньоекономічної діяльності є оптимізація руху матеріальних, інформаційних та фінансових потоків на підприємстві, що є можливим через забезпечення ефективного управління транспортом, стосунками з клієнтами та логістичними центрами, митницею, використання інформаційних систем підтримки ухвалення рішень і сучасних технологій оптимізації транспортних маршрутів (рис. 2).

Як передумови вдосконалення логістичних функцій в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності автотранспортних підприємств України можна виокремити революційні зміни у сфері створення та поширення інформаційних систем і технологій, які сприяли розвитку логістики, побудованій на великій кількості елементів обліку, що оперує великими обсягами даних. Поширення використання комп'ютерів у сфері бізнесу дало змогу систематично вивчати якість процесів, на підставі чого можна модернізувати маршрути доставки вантажів.

Практична реалізація процесу логістичного управління діяльністю автотранспортних підприємств на зовнішньоекономічному напрямку передбачає певне поєднання засобів, форм, методів, заходів логістичного управління, які розро-

бляються й реалізуються в межах певної системи логістичного управління. Водночас слід брати до уваги те, що таке управління передбачає адаптацію управлінського інструментарію до масштабів і стадій розвитку зовнішньоекономічної діяльності економічних суб'єктів, їх потреб та перспектив розвитку, а також врахування чинників та умов функціонування на ринках конкретних країн. Це є процесом, який вимагає часу, ресурсної підтримки й активності керівництва.

Водночас внаслідок реалізації цього процесу має бути сформована нова модель логістичного управління діяльністю автотранспортних підприємств на зовнішньоекономічному напрямку, заснована на таргетованій концентрації активності на найбільш важливих сферах, що є динамізаторами розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки і пропозиції. У статті досліджено характер впливу на специфіку реалізації логістичних функцій в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності автотранспортних підприємств України. Показано, що успішне функціонування автотранспортних підприємств в міжнародному просторі сьогодні неможливе без активного впровадження концепції логістики, постійного розвитку функцій, методів та інструментів глобальної логістики.

Незалежно від конфігурації моделі логістичного управління діяльністю автотранспорт-

них підприємств на зовнішньоекономічному напрямку, універсальні вимоги до неї є незмінними. Отже, слід назвати високу ефективність і продуктивність, яка певною мірою відрізняється від традиційного сприйняття продуктивності, де поняття «результат» обумовлене формулюванням мети зовнішньоекономічної діяльності, що часто пов'язана не лише з отриманням прямого прибутку, але й з масштабуванням діяльності.

Представлене дослідження зосереджується на збагаченні наукового розуміння сучасних економічних процесів шляхом осмислення, теоретичного узагальнення й структурування проблематики реалізації логістичних функцій в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності автотранспортних підприємств як фактору підвищення їх конкурентоспроможності на закордонних ринках.

Список використаних джерел:

1. Амітан В., Ларіна Р., Пілюшенко В. Логістизація процесів в організаційно-економічних системах : монографія. Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2003. 73 с.
2. Василевський М., Дейнега О., Довба М. та ін. Економіка логістичних систем : монографія / за ред. Є. Криківського, С. Кубіва. Львів : видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. 596 с.
3. Маликов О. Складская и транспортная логистика в цепях поставок. Стандарт третьего поколения. Харьков : Учебно-методическое объединение, 2015. 400 с.
4. Малярещ Л., Моргул Г. Аналітичні процедури стратегічного контролінгу ефективності експортно-імпортової діяльності підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 10. С. 67–71.
5. Нефьодов Л., Маркозов Д. Багатокритеріальна математична модель вибору постачальників товарів, об'ємів закупівлі та маршрутів доставки товару до дистрибутора. *Східно-Європейський журнал передових технологій*. 2012. Т. 1. № 2 (55). С. 45–51.
6. Палагін Ю. Логістика. Планування і управління матеріальними потоками. Львів : Політехніка, 2012. 630 с.
7. Паласюк Б. Логістичне управління підприємством: сутність і основні принципи. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 3 (36). С. 166–170.
8. Пономаренко В., Таньков К., Лепейко Т. Логістичний менеджмент. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2010. 440 с.
9. Ткаченко А., Бакута А. Управління проектами логістизації підприємств машинобудування. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2016. № 3. С. 171–178.
10. Ткачова А. Логістичні витрати як критерій оптимізації логістичного управління. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна*. 2009. Вип. 36–2. С. 88–93.
11. Токмакова І. Проблеми та перспективи розвитку транспортної логістики в умовах глобалізації економічного простору. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 35. С. 274–277.
12. Bowersox D.J., Closs D.J. *Logistical Management. The Integrated Supply Chain Process*. New York : McGraw-Hill College, 1996. 752 p.
13. Christopher M. *Logistics and supply chain management: Strategies for reducing costs and improving service*. London : Financial Times – Prentice Hall, 1998. 294 p.
14. Long D. *International Logistics: Global Supply Chain Management*. Berlin ; Heidelberg : Springer, 2003. 431 p.

References:

1. Amitan V., Larina R., Piliushenko V. (2003) *Lohistyziatsiia protsesiv v orhanizatsiino-ekonomichnykh systemakh* [Logistization of Processes in Organizational and Economic Systems]. Donetsk : Yuho-Vostok Ltd (in Ukrainian).
2. Vaselevskiy M. Deineha O., Dovba M. (2008) *Ekonomika lohistychnykh system* [Economics of Logistic Systems]. Lviv : Lviv Polytechnic National University (in Ukrainian).
3. Malikov O. (2015) *Shkladskaja i transportnaja logistika v cepjah postavok. Standart tret'ego pokolenija* [Warehouse and Transport Logistics in Supply Chains. Third Generation Standard]. Kharkov : Educational and Methodical Association (in Ukrainian).
4. Maliarets L., Morhun H. (2015) *Analitichni protsedury stratehichnoho kontrolinhu efektyvnosti eksportnoimportnoi diialnosti pidpryemstva* [Analytical Procedures of Strategic Control of the Efficiency of Export-Import Activity of the Enterprise]. *Scientific Bulletin of the Kherson State University. Series: Economic Sciences*, no. 10, pp. 67–71.
5. Nefiodov L., Markozov D. (2012) *Bahatokryterialna matematychna model vyboru postachalnykiv tovariv, obiemiv zakupivli ta marshrutiv dostavky tovaru do dystribiutora* [Multicriteria Mathematical Model of Choice of Suppliers of Goods, Procurement Volumes and Delivery Routes of Goods to the Distributor]. *Eastern European Journal of Enterprise Technologies*, vol. 1, no. 2 (55), pp. 45–51.
6. Palahin Yu. (2012) *Lohistyka. Planuvannia i upravlinnia materialnyimi potokamy* [Logistics. Planning and Management of Material Flows]. Lviv : Politechnika (in Ukrainian).
7. Palasiuk B. (2012) *Lohistychno upravlinnia pidpryemstvom: sutnist i osnovni pryntsyipy* [Logistic Management of the Enterprise: Essence and Basic Principles]. *Galician Economic Bulletin*, no. 3 (36), pp. 166–170.
8. Ponomarenko V., Tankov K., Lepeiko T. (2010) *Lohistychnyi menedzhment* [Logistic Management]. Kharkiv : INZHEK Publishing House (in Ukrainian).
9. Tkachenko A., Bakuta, A. (2016) *Upravlinnia proektamy lohistyzatsii pidpryemstv mashynobuduvannia* [Management of Logistization of Projects of Mechanical Engineering Enterprises]. *Bulletin of the Donbas State Engineering Academy*, no. 3, pp. 171–178.
10. Tkachova A. (2009) *Lohistychni vytraty yak kryterii optymizatsii lohistychnoho upravlinnia* [Logistics Costs as a Criterion for Optimizing Logistics Management]. *Scientific Works of the Donetsk National Technical University. Series: Economic*, vol. 36–2, pp. 88–93.
11. Tokmakova I. (2011) *Problemy ta perspektyvy rozvytku transportnoi lohistyky v umovakh hlobalizatsii ekonomichnoho prostoru* [Problems and Prospects of Development of Transport Logistics in the Conditions of Globalization of Economic Space]. *Bulletin of Transport and Industry Economics*, no. 35, pp. 274–277.
12. Bowersox D.J., Closs D.J. *Logistical Management. The Integrated Supply Chain Process*. New York : McGraw-Hill College, 1996. 752 p.
13. Christopher M. *Logistics and supply chain management: Strategies for reducing costs and improving service*. London : Financial Times – Prentice Hall, 1998. 294 p.
14. Long D. *International Logistics: Global Supply Chain Management*. Berlin ; Heidelberg : Springer, 2003. 431 p.

Парфентьева Е. Г.

Национальный транспортный университет

РАЗВИТИЕ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ФУНКЦИЙ В УСЛОВИЯХ АКТИВИЗАЦИИ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АВТОТРАНСПОРТНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Резюме

В статье исследована специфика и определены предпосылки совершенствования логистических функций в условиях активизации внешнеэкономической деятельности автотранспортных предприятий Украины. Определены современные тенденции и характер влияния глобализации на процессы логистического управления внешнеэкономической деятельностью отечественных автотранспортных предприятий в контексте необходимости формирования конкурентных преимуществ на зарубежных рынках. Показана специфика внедрения логистической концепции во внешнеэкономическую деятельность автотранспортных предприятий. Представлены логистические функции автотранспортных предприятий Украины в условиях активизации внешнеэкономической деятельности. Рассмотрены предпосылки, влияющие на процессы логистического управления внешнеэкономической деятельностью, и основные проблемы, затрудняющие процесс организации логистической системы.

Ключевые слова: логистика, международная логистика, внешнеэкономическая деятельность, глобализация, автотранспортные предприятия, логистические функции.

Parfentieva Olena

National Transport University

DEVELOPMENT OF LOGISTIC FUNCTIONS IN THE CONDITIONS OF ACTIVATION OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES OF THE TRANSPORT COMPANIES OF UKRAINE

Summary

The purpose of the article is to study the specifics and to determine the prerequisites for improving logistics functions in the context of activation of foreign economic activity of motor transport enterprises of Ukraine. In the process of achieving this goal, the article describes the current trends and nature of the impact of globalization on the processes of logistical management of foreign economic activity of domestic motor transport enterprises in the context of the need to form competitive advantages in foreign markets. It is revealed that the development of logistics in the sphere of foreign economic activity is a natural objective process characterized by certain peculiarities. The specificity of the implementation of the logistics concept in the foreign economic activity of motor transport enterprises is shown, namely: more intermediaries (freight forwarders and customs agents); foreign economic activity is mainly associated with large volumes of orders, which makes it possible to compensate for higher transportation costs; at the same time, international markets are characterized by a large degree of uncertainty, wider fluctuations in demand; financial arrangements may be less specific and documentation more complex. The logistic functions of motor transport enterprises of Ukraine under the conditions of activation of foreign economic activity are presented. The implementation of managerial logistics functions requires the internationalization of the distribution system, which provides for the formation of effective schemes of access to resources and consumers in an expanded economic space. As an objective of logistics management of the development of motor transport enterprises operating at the international level, the optimization of the movement of material and financial flows at the enterprise is presented by ensuring efficient management of transport, relations with customers and logistics centers, customs, the use of information support systems for decision-making and modern technologies, optimization of transport routes. The prerequisites that influence the processes of logistical management of foreign economic activity and the main problems that complicate the process of organizing the logistics system in the case of foreign economic activity of motor transport enterprises of Ukraine are considered. The presented research focuses on the enrichment of scientific understanding of modern economic processes by comprehending, theoretical generalization and structuring of problems of realization of logistic functions in the conditions of intensification of foreign economic activity of motor transport enterprises as a factor of increase of their competitiveness in foreign markets.

Keywords: logistics, international logistics, foreign economic activity, globalization, motor transport enterprises, logistics functions.